

AFRIKA

Odnosi između EU-a i Afrike uređeni su [Sporazumom iz Cotonoua](#) i [zajedničkom strategijom Afrike i EU-a](#), a oba dokumenta sadrže političku, ekonomsku i razvojnu dimenziju. Europska unija aktivno radi na promicanju mira i sigurnosti u Africi, a s Afričkom unijom (AU) stupa u razne političke dijaloge, uključujući i one o demokraciji i ljudskim pravima. Migracije su postale ključni element u odnosima Afrike i EU-a. Europski razvojni fond i dalje je najvažniji posrednik za razvojne programe EU-a u Africi.

PRAVNA OSNOVA

- Članak 217. [Ugovora o funkcioniranju Europske unije](#) (UFEU);
- Sporazum o partnerstvu između Skupine afričkih, karipskih i pacifičkih država (AKP) te Europske zajednice i njezinih država članica (Sporazum iz Cotonoua);
- [Sporazum o trgovini, razvoju i suradnji](#) između Republike Južne Afrike i Europske zajednice i njezinih država članica.

SPORAZUM IZ COTONOUA

Odnosi između EU-a i supsaharske Afrike trenutačno su uređeni Sporazumom iz Cotonoua, na kojem se temelje odnosi između Europske unije i 78 afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja. Južni Sudan nije potpisnik toga sporazuma.

Odnosi Europske unije sa zemljama AKP-a sežu u razdoblje obuhvaćeno prvim četirima Konvencijama iz Loméa (1975. – 2000.), kojima su utvrđene odredbe za razvojnu suradnju i trgovinu i omogućen slobodan pristup europskom tržištu za 99,5 % proizvoda iz zemalja AKP-a. Nakon konvencija iz Loméa uslijedio je Sporazum iz Cotonoua, koji je potpisan 23. lipnja 2000. na razdoblje od 20 godina. Cilj Sporazuma iz Cotonoua je iskorijeniti siromaštvo što boljom integracijom zemalja AKP-a u svjetsko gospodarstvo. Kako bi se naglasila uzajamna angažiranost i odgovornost, u njemu se koristi pojam „partnerstvo” te se ističe važnost političkog dijaloga, ljudskih prava, demokracije i dobrog upravljanja. Sporazum provode zajedničke institucije AKP-a i EU-a, među kojima su Vijeće ministara, Odbor veleposlanika i Zajednička parlamentarna skupština. Sporazum iz Cotonoua revidiran je dva puta, 2005. i 2010. godine. Iako je Europski parlament u lipnju 2013. odobrio ratifikaciju revizije iz 2010., „izričito se ogradio od dijelova Sporazuma koji ne odražavaju stajalište Europskog parlamenta ni vrijednosti Unije#. Parlament je tom prilikom osobito prigovorio zbog izostanka izričite odredbe o „zabrani diskriminacije na osnovi spolne orijentacije”.

S obzirom na to da Sporazum iz Cotonoua istječe 2020., u tijeku su rasprave o okviru za razdoblje nakon Cotonoua. Europska je komisija 2015. pokrenula postupak promišljanja koji uključuje sveobuhvatnu javnu raspravu i postupak ocjenjivanja. Ishod tog postupka bila je objava zajedničke komunikacije u studenome 2016. u kojoj se izlažu razne političke opcije za budućnost. Parlament je u listopadu 2016. usvojio rezoluciju o budućnosti odnosa između AKP-a i EU-a nakon 2020. U prosincu 2017. je nakon komunikacije Komisije uslijedio prijedlog pregovaračkih smjernica. O tom se dokumentu u Parlamentu raspravljalo tijekom prve polovice 2018., a Parlament je 14. lipnja 2018. donio [rezoluciju](#) u kojoj je iznio svoje stajalište. Taj je proces kulminirao izdavanjem mandata za pregovore EU-a u lipnju 2018., dok su zemlje AKP-a svoj mandat izdale u svibnju. Dijalog je započeo u listopadu 2018., a dosad su dovršena četiri kruga pregovora.

ZAJEDNIČKA STRATEGIJA AFRIKE I EUROPSKE UNIJE

Sveobuhvatna politika Europske unije prema svim 54 afričkim državama predstavljena je Zajedničkom strategijom Afrike i EU-a. Usvojili su je europski i afrički čelnici u prosincu 2007. u Lisabonu na drugom sastanku na vrhu Europske unije i Afrike. Svrha strategije bila je podići odnos Afrike i Europske unije na novu stratešku razinu, čime bi se osnažilo političko partnerstvo i poboljšala suradnja na svim razinama. Ciljevi strategije su:

- prevladati suradnju usmjerenu isključivo na razvoj te odnosima Afrike i Europske unije obuhvatiti pitanja od obostranog političkog interesa;
- odmaknuti se od isključivo afričkih problema i usmjeriti se na učinkovito rješavanje globalnih izazova kao što su migracije, klimatske promjene, mir i sigurnost;
- poduprijeti nastojanja Afrike da na te važne izazove ponudi odgovore koji će obuhvatiti više regija ali i cijeli kontinent;
- raditi na partnerstvu u čijem su središtu ljudi, čime bi se afričkim i europskim građanima pružilo više prilika za sudjelovanje.

Radi ispunjavanja tih zadataka u okviru strategije definirano je osam tematskih partnerstava za suradnju. Na četvrtom sastanku na vrhu Europske unije i Afrike održanom u Bruxellesu u travnju 2014. usvojena je politička deklaracija čelnika država i vlada te plan usmjeren na rezultate za razdoblje od 2014. do 2017. godine. Na tom sastanku na vrhu odlučeno je da se prvotnih osam tematskih partnerstava usmjeri na pet prioritarnih područja: (i.) mir i sigurnost; (ii.) demokracija, dobro upravljanje i ljudska prava; (iii.) ljudski razvoj; (iv.) održiv i uključiv razvoj i rast te kontinentalna integracija i (v.) globalna i nova pitanja. Znanost, tehnologija i inovacije u tom novom okviru suradnje priznate su kao međusektorsko pitanje s obzirom na to da mogu pridonijeti postizanju svih ostalih društveno-gospodarskih razvojnih ciljeva. Prihvaćena je i zasebna izjava o migracijama i mobilnosti te detaljan akcijski plan za borbu protiv nezakonitih migracija i trgovanja ljudima, bolju međunarodnu zaštitu, bolju organizaciju zakonitih migracija te jačanje veze između migracija i razvoja.

U studenome 2015. u Valletti na Malti održan je [sastanak na vrhu](#) EU-a i Afrike koji je bio usmjeren na pitanja migracije i na kojem je usvojen Akcijski plan iz Vallette te pokrenut

hitan [uzajamni fond EU-a za Afriku](#), vrijedan 1,8 milijardi EUR i posvećen rješavanju temeljnih uzroka nezakonitih migracija i raseljavanja osoba u Africi. U skladu s novom globalnom strategijom EU-a, Europska komisija je u lipnju 2016. predstavila novi partnerski okvir za migracije s trećim zemljama. U pogledu dugoročnog financiranja, Komisija je u rujnu 2016. najavila stvaranje [Europskog plana vanjskih ulaganja](#), kojim je obuhvaćen novi inovativni financijski instrument – [Europski fond za održivi razvoj](#) (EFOR).

Peti sastanak na vrhu [EU-a i Afričke unije](#) održan je u Bjelokosnoj Obali u studenome 2017. s naglaskom na temi „Ulaganje u mlade”. To je jedno od glavnih pitanja za oba partnera jer je 60 % afričkoga stanovništva mlađe od 25 godina. U pripremi za taj događaj Europska komisija i visoka predstavnica/potpredsjednica Komisije u svibnju 2017. objavile su zajedničku komunikaciju o [novom poticaju za razvoj partnerstva Afrike i EU-a](#). Europski parlament usto je bio domaćin konferencije na visokoj razini na kojoj je želio promicati svoju viziju novog partnerstva uoči sastanka na vrhu i na kojoj su okupljeni politički čelnici i tvorci politika iz EU-a i Afrike radi rasprave o miru i sigurnosti, gospodarskom rastu, migracijama i mladima. Na sastanku su čelnici iz EU-a i Afrike donijeli [zajedničku izjavu o zajedničkim prioritetima partnerstva EU-a i Afrike](#) u četirima područjima: (i.) gospodarske prilike za mlade; (ii.) mir i sigurnost; (iii.) mobilnost i migracije i (iv.) suradnja i upravljanje. Također su osudili nečovječno postupanje prema migrantima i izbjeglicama u Libiji te donijeli [zajedničku izjavu](#) o tom pitanju.

RAZVOJNA SURADNJA

Najviše donacija za Afriku i dalje stiže iz Europske unije. Razvojna suradnja ostvaruje se posredstvom nekoliko financijskih instrumenata. Najvažniji među njima je Europski razvojni fond (ERF). On se temelji na Sporazumu iz Cotonoua, ali ne pripada zajedničkom proračunu Europske unije (vidi zasebni informativni članak [5.3.1.](#) o razvoju). Ta financijska struktura mogla bi se promijeniti kao rezultat pregovora o novom višegodišnjem financijskom okviru EU-a za razdoblje od 2021. do 2028. (vidi zasebni informativni članak [1.4.3.](#) na tu temu) koji su počeli 2018. i trebali bi završiti krajem 2019. ili početkom 2020. Jedanaesti Europski razvojni fond ima proračun od 29,1 milijarde eura: 24,3 milijarde eura dodijeljene su nacionalnim i regionalnim programima suradnje, 3,6 milijardi eura suradnji unutar AKP-a te 1,1 milijarda eura investicijskom mehanizmu AKP-a kojim upravlja Europska investicijska banka.

Sve afričke zemlje potpisnice Sporazuma iz Cotonoua obuhvaćene su Europskim razvojnim fondom, izuzev Republike Južne Afrike, za koju se financijska sredstva za suradnju dodjeljuju iz europskog Instrumenta za razvojnu suradnju, koji je dio zajedničkog proračuna Europske unije. U okviru novog Instrumenta za razvojnu suradnju predviđenog za razdoblje od 2014. do 2020. godine, 845 milijuna eura dodijeljeno je i Panafričkom programu (PANAF), osnovanom u cilju financiranja Zajedničke strategije Afrike i Europske unije te kontinentalnih i transkontinentalnih aktivnosti.

Drugi financijski instrumenti koji se odnose na Afriku su Instrument europskog susjedstva za Sjevernu Afriku, tematski programi u okviru Instrumenta za razvojnu

suradnju (Globalna javna dobra i izazovi te Civilno društvo i lokalne vlasti) i Europski instrument za demokraciju i ljudska prava (EIDHR).

Korisnice nedavno osnovanog kriznog uzajamnog fonda EU-a za Afriku su i afričke države koje se nalaze na sjeveru Afrike te na područjima Roga Afrike, Sahela i jezera Čad. Od osnivanja tog fonda ukupni iznos sredstava dostupan za ta tri regionalna prozora povećan je na gotovo 3,6 milijarde EUR.

TRGOVINSKI ODNOSI

Trgovinski sporazumi usklađeni sa zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije, koje nazivamo „Sporazumi o gospodarskom partnerstvu“, najvažniji su instrumenti za poticanje trgovine između Europske unije i afričkih regija. Međutim, pregovori o tim sporazumima, koji su otpočeli 2002., bili su teški i nisu dovršeni 2008. kako je bilo predviđeno. Zbog toga je EU donio uredbu o pristupu tržištu kako bi se zajamčila mogućnost privremenog pristupa tržištu do 2014. što je kasnije produženo (vidi informativni članak o trgovinskim režimima za zemlje u razvoju).

Trenutačno stanje u pogledu sporazumâ o gospodarskom partnerstvu je sljedeće:

- Zapadna Afrika – U veljači 2014. zaključeni su tehnički pregovori između Europske unije i 16 zapadnoafričkih zemalja. Tekst je parafiran 30. lipnja, a 10. srpnja 2014. šefovi vlada Gospodarske zajednice zapadnoafričkih država (ECOWAS) podržali su potpisivanje sporazuma o gospodarskom partnerstvu. Sporazum je u postupku potpisivanja. Međutim, Nigerija odbija potpisati sporazum.
- Središnja Afrika – Kamerun je jedina zemlja u regiji koja je u siječnju 2009. potpisala privremeni sporazum o gospodarskom partnerstvu za središnju Afriku. Europski parlament u lipnju 2013 dao je suglasnost za sklapanje sporazuma, a njegovu je ratifikaciju u srpnju 2014. odobrio i kamerunski parlament. Sporazum se u Kamerunu privremeno primjenjuje od kolovoza 2014.
- Istočna i južna Afrika – Privremeni sporazum o gospodarskom partnerstvu potpisale su 2009. godine četiri zemlje te regije, Mauricijus, Sejšeli, Zimbabve i Madagaskar. On se od svibnja 2012. privremeno primjenjuje, a Europski je parlament u siječnju 2013. dao suglasnost za njegovu ratifikaciju. Pregovori o cjelovitom regionalnom sporazumu o gospodarskom partnerstvu još uvijek traju.
- Istočnoafrička zajednica – Cjelovit regionalni sporazum o gospodarskom partnerstvu između EU-a i Burundija, Ruande, Tanzanije, Kenije i Ugande sklopljen je 16. listopada 2014. Međutim, samo su Kenija i Ruanda potpisale sporazum (u rujnu 2016.).
- Južnoafrička razvojna zajednica – Pregovori o sklapanju sporazuma o gospodarskom partnerstvu između Bocvane, Lesota, Republike Južne Afrike, Svazija i Mozambika s jedne i Europske unije s druge strane uspješno su zaključeni 15. srpnja 2014. Odredbama iz tog regionalnog sporazuma o gospodarskom partnerstvu zamijenit će se trgovinske odredbe utvrđene 1999. godine Sporazumom o trgovini, razvoju i suradnji između Europske unije i Južne Afrike. EU i države članice Južnoafričke razvojne zajednice potpisale su sporazum o gospodarskom partnerstvu u lipnju 2016. u Bocvani, a on se od listopada 2016.

privremeno primjenjuje na sve zemlje osim Mozambika, na koji je privremena primjena počela u veljači 2018.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Parlament je za odnose s afričkim zemljama i institucijama osigurao stalna međuparlamentarna izaslanstva. [Zajednička parlamentarna skupština AKP-a i EU-a](#) najvažnije je tijelo s pomoću kojeg Parlament ostvaruje tu vrstu suradnje. Ona ima temeljnu ulogu u jačanju odnosa između Europske unije i njezinih partnera unutar AKP-a, a sastaje se dvaput godišnje. Posljednja sjednica održana je u ožujku 2019. u Bukureštu (Rumunjska), a sljedeća će se održati u prosincu 2019. u Kigaliju (Ruanda).

[Izaslanstvom za odnose s Panafričkim parlamentom](#) (PAP), osnovanom 2009. godine, Europski parlament razvio je format za parlamentarnu suradnju s Afričkom unijom. Zadaća je Europskog i Panafričkog parlamenta pružati demokratski nadzor nad provedbom Zajedničke strategije Afrike i Europske unije. Njegov posljednji sastanak održan je od 16. do 18. svibnja 2018. u Midrandu (Republika Južna Afrika). Europska unija bliske bilateralne parlamentarne odnose, ojačane [Strateškim partnerstvom](#) iz 2007., njeguje i s [Republikom Južnom Afrikom](#), jedinom afričkom zemljom s kojom EU ima bilateralno strateško partnerstvo. Posljednja međuparlamentarna sjednica održana je u listopadu i studenome 2018. u Cape Townu (Južna Afrika). Usto, Odbor za razvoj donio je 16. studenoga 2017. [Rezoluciju o Strategiji EU-a i Afrike](#) u povodu predstojećega sastanka na vrhu EU-a i Afrike u studenome 2017.

Gonzalo Urbina Treviño
11/2019

